

JAK VZNIKÁ CHARISMATICKÁ AUTORITA

ZÁVĚR KLASICKÉ STUDIE ROYE WALLISE
„SOCIÁLNÍ KONSTRUKCE CHARISMATU“ Z ROKU 1982

Snažili jsme se empiricky¹ prokázat Weberovo stanovisko,² že charisma není nedílné vlastnictví jednotlivce, ale společenský vztah, vytvořený v určité situaci. Charisma je zkonstruováno v procesu společenské interakce. Vzniká ze zvláštní struktury společenských vztahů, v nichž dochází kvýměně vzájemného prisuzování statutu a hodnoty. Domnělý charismatický vůdce je povzbuzen lichotivým uznáním statutu a identity, na něž aspiruje, takže svým chováním usiluje uskutečnit kompetence a status, které mu byly svěřeny. Snaží se tedy žít tak, aby dostal obrazu, jímž byl obdařen. Jiní jsou v tomto procesu vyzdviženi spolu s ním jako jeho blízcí přátelé nebo zástupci. Jejich důležitost je odvozena od něho. V důsledku toho, že je pozvedl a uznal je za mimořádné, ho ještě více uznávají jako vůdce a obdařují ho ještě větší důležitostí jako zakladatele hnutí a jako původce jejich šťastného stavu. Tím ho vedou k tomu, aby pochopení sebe samého jako někoho výjimečného vzal ještě vážněji.

Tito blízcí přátelé, kteří tvoří charismatickou aristokracii, pak z těsného kruhu kolem vůdce vynášejí vylepšené pojetí jeho samého a jeho výroků ven a hlásají je dalším – podřízeným a potenciálním členům, – neboť tím také hlásají svou důležitost a svůj vylepšený status lidí stojících blízko takovému člověku. Zajistit uznání pro vůdce tak znamená zajistit (ve slabší formě) uznání i pro ně samotné.

Ale charisma je svou podstatou nejisté a vratké vlastnictví. Vyžaduje neustálé posilování a ochranu. Přístup k vůdci tak musí být omezen na ty, kteří nijak nezpochybní jeho status a kteří budou na vyvýšení a uznání z jeho strany reagovat stejným způsobem.

Když vůdce a jeho blízcí přátelé zachovají tuto reciprocitu, další následovníci ho budou podporovat také, neboť jakékoli narušení vzájemného lichocení a uznávání, jakékoli odnětí vůdcovy přízně – třeba v důsledku toho, že následovník své lichocení a uznávání omezil, – způsobí, že také ostatní kolem tohoto následovníka mu odejmou své uznání a podporu a bez milosti na něj zaútočí. Tím zabrání potenciálnímu ohrožení vratké struktury vzájemného prisuzování a možná i zlepší své vlastní postavení díky tomu, že podali důkaz svého zápalu pro vůdcovu věc. Uznávání charismatu proto může trvat jenom tehdy, když jsou k odchodu z hnutí povzbuzováni ti následovníci, kteří nejsou schopni přijímat vzrůstající nároky vůdce, nebo když se provádějí čistky těch, kteří projevují neochotu tyto vůdcovy nároky a s nimi související požadavky akceptovat.

Roy Wallis, “The Social Construction of Charisma”, *Social Compass* 29 (1), 1982, str. 25–39.

Vybral a přeložil Zdeněk Vojtíšek.

Poznámky překladatele

1 Wallisova studie se zabývá vůdcem Davidem Bergem (1919–1994) a jeho postavením v novém náboženském hnutí „Rodina“ (též „Děti boží“ či „Rodina lásky“).

2 Vyjádřené především v díle: Max Weber, *Theory of Social and Economic Organisation*, Free Press. New York 1964.